71. MEKTUP

٧١ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِى وَالسَّبْعُونَ: اِلَى جَنَابِ الْمَخْدُومْ زَادَهْ مُحَمَّدِ عُبَيْدِ اللّٰهِ فِى بَيَانِ التَّمْيِيزِ بَيْنَ دَقَائِقِ الْمَوْهُومِ الَّذِى هُوَ الْعَالَمُ وَبَيْنَ الْمَوْجُودِ الْحَقِيقِىِّ الَّذِى هُوَ صَانِعُ الْعَالَمِ ﴾

﴿وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى﴾ اِنَّ النُّقْطَةَ الْجَوَّالَةَ الَّتِى نَشَأَتْ مِنْهَا الدَّائِرَةُ فِى الْوَهْمِ كَمَا اَنَّهَا مَوْجُودَةٌ فِى الْخَارِجِ مَوْجُودَةٌ فِى الْوَهْمِ اَيْضًا وَلٰكِنَّ وُجُودَهُ هُنَاكَ بِلاَ نِقَابِ ظُهُورِ الدَّائِرَةِ وَهُنَا بِهٰذَا النِّقَابِ وَكَوْنُهَا مَوْجُودَةً فِى الْخَارِجِ لاَ بِمَعْنَى اَنَّ لَهَا فِى كِلاَ الْمَرْتَبَتَيْنِ وُجُودًا عَلَى حِدَةٍ كَلاَّ بَلْ لَهَا وُجُودًا وَاحِدًا فِى الْخَارِجِ وَالْوَهْمِ هُنَاكَ بِلاَ نِقَابِ الدَّائِرَةِ وَهُنَا مَعَ النِّقَابِ وَهٰذِهِ الدَّائِرَةُ الْمَوْهُومَةُ الَّتِى لَهَا ظُهُورٌ فِى الْوَهْمِ بِلاَ وُجُودٍ اِنَّمَا حَدَثَتْ مِنْ غَلَطِ الْحِسِّ فَاِنْ جُعِلَتْ فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ مَوْجُودَةً وَاُعْطِيَتْ ثَبَاتًا وَاسْتِقْرَارًا وَظُهُورًا بِالْوُجُودِ لَخَرَجَتْ مِنْ غَلَطِ الْحِسِّ اَلْبَتَّةَ وَصَارَتْ مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ وَتَرَتَّبَتْ عَلَيْهَا اَحْكَامُ صَادِقَةٌ فَلِهٰذِهِ الدَّائِرَةِ فِى الْوَهْمِ حَقِيقَةٌ وَصُورَةٌ فَحَقِيقَتُهَا هِىَ النُّقْطَةُ الْجَوَّالَةُ الَّتِى هِىَ بِهَا قَائِمَةٌ وَصُورَتُهَا هِىَ الدَّائِرَةُ نَفْسُهَا الَّتِى عَرَضَ لَهَا فِيهِ ثُبُوتٌ وَثَبَاتٌ وَهٰذِهِ الصُّورَةُ وَاِنْ لَمْ تَكُنْ عَيْنَ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ لِثُبُوتِ اَحْكَامٍ مُتَمَايِزَةٍ فِيهَا وَلٰكِنَّهَا لَيْسَتْ بِبَعِيدَةٍ عَنِ الْحَقِيقَةِ وَمُنْفَكَّةٍ عَنْهَا فَاِنَّ الْمُتَخَيَّلَ بِهٰذَا الظُّهُورِ هُوَ الْحَقِيقَةُ ﴿شِعْرٌ﴾

اِنِّى اُورِى لِغَيْرِى حِينَ اَذْكُرُهَا * بِذِكْرِ زَيْنَبَ عَنْ لَيْلَى فَاُوهِمُهُ

قَالَ حَضْرَةُ الشَّيْخِ مُحْيِى الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِىِّ قُدِّسَ سِرُّهُ فِى هٰذَا الْمَقَامِ «اِنْ شِئْتَ قُلْتَ اِنَّهُ حَقٌّ وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ اِنَّهُ خَلْقٌ وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ اِنَّهُ مِنْ وَجْهٍ حَقٌّ وَمِنْ وَجْهٍ خَلْقٌ وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ بِالْحَيْرَةِ لِعَدَمِ التَّمَيُّزِ بَيْنَهُمَا». **يَنْبَغِى** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ هٰذَا التَّمَيُّزَ بَيْنَ الْحَقِيقَةِ وَالصُّورَةِ وَاِنْ كَانَ فِى الْوَهْمِ وَلٰكِنْ لَمَّا صَارَتِ الصُّورَةُ مَوْجُودَةً فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ بِاِيجَادِ اللّٰهِ تَعَالَى وَحَصَلَ لَهَا فِيهَا ثَبَاتٌ وَتَقَرُّرٌ كَانَتْ مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ اَلْبَتَّةَ وَحَصَلَ لَهَا تَمَيُّزٌ

مُطَابِقٌ لِنَفْسِ الْاَمْرِ وَصَارَتْ مَوْجُودَةً خَارِجِيَّةً بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ فَاِنَّ وُجُودَ الصُّورَةِ كَمَا اَنَّهُ ظِلٌّ وُجُودِ الْحَقِيقَةِ كَذٰلِكَ كَانَتْ مَرْتَبَةُ الظُّهُورِ بَعْدَ حُصُولِ الْكَوْنِ وَالْوُجُودِ ظِلَّ الْخَارِجِ أَيْضًا فَلَمَّا كَانَ التَّمَيُّزُ بَيْنَ الْحَقِيقَةِ وَالصُّورَةِ بِحَسَبِ نَفْسِ الْاَمْرِ بَلْ كَانَ خَارِجِيًّا امْتَنَعَ حَمْلُ اِحْدَيهُمَا عَلَى الْاُخْرٰى وَلَمْ تَكُنْ اِحْدَيهُمَا عَيْنَ الْآخَرِ وَمَنْ قَالَ بِعَيْنِيَّتِهِمَا فَهُوَ لَمْ يَفْهَمْ غَيْرَ التَّمَيُّزِ الْوَهْمِيِّ وَلَمْ يَثْبُتْ عِنْدَهُ غَيْرُ الْامْتِيَازِ الْعِلْمِيِّ سُبْحَانَ اللّٰهِ قَدْ صَارَتْ مَرْتَبَةُ الْوَهْمِ بِوَاسِطَةِ اِيجَادِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ الْوَاقِعِ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ خَارِجًا وَنَفْسَ الْاَمْرِ وَصَارَتْ مَا وَرَاءَ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ الْمُتَعَارَفَيْنِ وَلَمَّا صَارَتْ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةُ خَارِجًا مُيِّزَتْ فِيهَا مَرْتَبَةُ الْوَهْمِ وَصَارَتِ النُّقْطَةُ مَوْجُودَةً خَارِجِيَّةً وَالدَّائِرَةُ النَّاشِئَةُ مِنْهُ سُمِّيَتْ مَوْهُومَةً وَالْعَجَبُ اَنَّ الصُّورَةَ الَّتِي هِيَ نَاشِئَةٌ مِنَ الْحَقِيقَةِ وَكُلَّمَا فِيهَا حَاصِلٌ فَهُوَ مِنَ الْحَقِيقَةِ وَلَا انْفِكَاكَ لَهَا عَنِ الْحَقِيقَةِ اَصْلًا قَدِ افْتَرَقَتْ عَنِ الْحَقِيقَةِ بِلَا اخْتِيَارٍ وَاُخْرِجَتْ مِنَ التَّوَهُّمِ اِلَى التَّحَقُّقِ وَصَارَ التَّمَيُّزُ الْوَهْمِيُّ خَارِجِيًّا يَنْبَغِي اَنْ يُلَاحِظَ قَوْلَهُ تَعَالَى ﴿صُنْعَ اللّٰهِ الَّذِي اَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ﴾ هُنَا حَيْثُ صَيَّرَ اللَّاشَيْءَ الْمَحْضَ بِقُدْرَتِهِ الْكَامِلَةِ شَيْئًا عَالِمًا بَصِيرًا قَادِرًا مُرِيدًا قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَكَابِرِ ﴿شِعْرٌ﴾

جو كه او شد جشم كوش و دست و باى * خيره ام در جشم بندى اَىْ خداى

وَلَا مَجَالَ لِرَبْطِ الْعَيْنِ فَاِنَّ رَبْطَ الْعَيْنِ اِنَّمَا يَثْبُتُ فِي مَحَلٍّ يُرٰى فِيهِ غَيْرُ الْوَاقِعِ وَاقِعًا وَهُنَا قَدْ صَيَّرَ قُدْرَةُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ غَيْرَ الْوَاقِعِ وَاقِعًا وَجَعَلَ الْاَحْكَامَ الْكَاذِبَةَ الَّتِي كَانَتْ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ صَادِقَةً وَالشَّيْخُ يَقُولُ بِعَدَمِ التَّمَيُّزِ بَيْنَهُمَا وَالْحَالُ اَنَّ بَيْنَ الْعَبْدِ وَالرَّبِّ مَسَافَةَ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿تَعْرُجُ الْمَلٰئِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ﴾ اِشَارَةٌ اِلَى ذٰلِكَ وَالشَّيْخُ بِنَفْسِهِ أَيْضًا مُعْتَرِفٌ بِبُعْدِ الطَّرِيقِ هٰذَا وَلِهٰذَا قَالَ بِالْحَيْرَةِ وَلَا يَظُنَّنَّ الْاَبْلَهُ مِنْ بُعْدِ الطَّرِيقِ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ بَعِيدٌ فَاِنَّهُ سُبْحَانَهُ قَرِيبٌ بَلْ اَقْرَبُ اِلَى الْعَبْدِ مِنْ نَفْسِ الْعَبْدِ بَلْ هٰذَا الْبُعْدُ اِنَّمَا هُوَ بِاعْتِبَارِ الدَّرْكِ وَالْمَعْرِفَةِ لَا بِاعْتِبَارِ الْمَكَانِ وَالْمَسَافَةِ وَالنُّقْطَةُ الْاَخِيرَةُ مِنَ الدَّائِرَةِ اَقْرَبُ النُّقَطِ اِلَى الْمَبْدَاِ وَلٰكِنْ لَمَّا جُعِلَ ظَهْرُهَا اِلَى جَانِبِ الْمَبْدَاِ وَوَجْهُهَا اِلَى طَرَفٍ آخَرَ وَقَعَ وِجْدَانُهُ مَعَ وُجُودِ قُرْبِهِ مِنَ الْمَبْدَاِ بَعِيدًا

وَمَرْبُوطًا بِطَيِّ جَمِيعِ النُّقَطِ ﴿شِعْرٌ﴾

ای كمان وتيرها برساخته * صيد نزديك تودورانداخته

هركه دور انداز تراودورتر * ازدنين صيداست اومهجورتر

نَعَمْ مَنْ لَمْ يُقَاسِ شَدِيدَ الْبُعْدِ لاَ يَعْرِفُ قَدْرَ الْقُرْبِ مَا صَنَعَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ فَهُوَ خَيْرٌ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mahdûmzâde Muhammed Ubeydullah Hazretleri'ne yazılmıştır**
- **Mevhûm olan âlem ile âlemin yaratıcısı olan Hakîkî Mevcûd'un inceliklerinin birbirinden nasıl ayrılacağı**

"En yüce mesel (vasıflar) Allah'ındır"[12]

Vehimde dâirenin kendisinden doğduğu, dairevi olarak hareket eden nokta hâriçte var olduğu gibi vehimde de vardır. Ancak noktanın oradaki varlığı dairenin zuhûrunun perdesiyle değilken buradaki varlığı o perdeyledir.

Bu noktanın hariçte var olması, "noktanın her iki mertebede de müstakil bir varlığı vardır" mânâsında değildir. Aksine onun hâriçte bir tek varlığı vardır. Vehim orada dâirenin zuhûruyla perdelenmiştir. Burada ise dairenin perdesiyledir. Ancak vehimde zuhûr eden bu mevhum dâire gerçekte varlıksızdır. Onun varlığı bizim hissimizin yanılması sonucu meydana gelmiştir.

Eğer o daire, bu mertebede var kılınırsa, kendisine sabitlik, yerleşiklik ve varlıkla zuhûr vasıfları verilirse hissin yanılmasından çıkar ve nefsu'l-emirden olur. Üzerine doğru hükümler terettüp eder.

Vehimdeki bu dâirenin hakîkati ve sûreti vardır. Hakikati, kendisiyle kâim olduğu dolaşan nokta iken, sûreti, kendisi için sübût ve sebât hâsıl olan dâirenin kendisidir. Bu sûret, kendisinde temâyüz

---

[12] Nahl, 60.

eden hükümlerin sübûtu sebebiyle o hakikatin aynı olmasa da hakikatten uzak ve ayrı da değildir. Çünkü bu zuhur ile tahayyül edilen şey, hakikattir.

Ben "Zeynep" desem de murdım "Leyla"dır,
Maksadım, onu ağyardan kayırmaktır.

Hazret-i Şeyh Muhyiddîn b. el-Arabî (k.s.) bu makamda demiştir ki: "Dilersen onun Hak olduğunu, dilersen halk olduğunu söylersin. Dilersen bir cihetten Hak, bir cihetten de halk olduğunu söylersin. Ya da dilersen ikisinin arasını ayıramadığın için hayrete düştüğünü söylersin."

Bilmek gerekir ki, hakikat ile sûret arasındaki bu ayrım vehimde olsa da Allah Teâlâ'nın îcâd etmesiyle, sûret bu mertebede mevcut olup kendisi için devamlılık ve yerleşme hâsıl olduğundan dolayı nefsu'l-emir cümlesinden olmuş ve kendisi için nefsu'l-emire mutabık bir temeyyüz meydana gelmiştir.

Gölge olma yoluyla hâricî bir varlığa dönüştü. Çünkü sûretin varlığı, hakikatin varlığının gölgesi olduğu gibi, zuhur mertebesi de kendisinde oluş ve varlık hâsıl olduktan sonra hâricin gölgesi oldu. Hakîkat ile sûret arasındaki ayrılık nefsu'l-emr açısından, hatta hâricî olduğu için birini diğerinin üzerine hamletmek mümkün değildir. Biri diğerinin aynı değildir. Bunların aynı olduğunu söyleyen, vehmi ayrılığın dışındakileri anlamayandır. İlmî farklılıktan başka bir şey bilmeyendir.

Subhânallâh! Vehim mertebesi Allah Sübhânehû'nun kendisini o mertebede vâretmesiyle hârice ve nefsu'l-emire dönüşmüş, bilinen ilmin ve hâricin ötesinde olmuştur. Bu mertebe hârice dönüştüğü için orada vehim mertebesi ayırt edilmiştir.. Nokta mevcut ve hâricî olmuştur. Noktadan doğan dâire mevhum olarak isimlendirilmiştir.

Tuhaftır ki, sûret hakikatten doğmuştur. Sûrette bulunan her şey hakikatten gelmekte olup hakikatten kesinlikle ayrılmazlar. Ancak kendi tercihleri olmaksızın hakikatten ayrılmışlar ve vehimden gerçeğe çıkarılmışlardır. Vehmî olan ayrım hâricî olmuştur.

Burada, Allah Sübhânehû'nun, *"Bu, herşeyi sapasağlam yaratmış olan Allah'ın sanatıdır."*[13] âyet-i kerîmesi iyi düşünülmelidir. Çünkü O, kudret-i kâmilesiyle hiçi/hiç olanı, bilen, gören, gücü olan ve dileyen şeye çevirmiştir. Büyüklerden biri demiştir ki:

Madem ki O olmuştur göz, kulak, el ve ayak,
Hayret ki, nedendir kulun gözlerini bağlamak?

Halbuki burada gözü bağlamak söz konusu değildir. Çünkü gözü bağlamak, olmayanın oluyor olarak görüldüğü yerlerde ancak söz konusu olabilir. Bu makamda Hak Sübhânehû'nun kudreti olmayanı var kılmış ve o mertebede var olan yalan hükümleri doğruya çevirmiştir.

Şeyh, ikisinin arasında bir fark olmadığını söylemektedir. Halbuki kul ile Rabb arasında elli bin senelik bir mesafe vardır. Allah Sübhânehû'nun *"Melekler ve Rûh, miktarı elli bin yıl süren bir gün içinde O'na çıkar."*[14] âyet-i kerîmesi buna işaret etmektedir. Şeyh'in kendisi de yolun uzaklığını kabul etmektedir. Bundan dolayı hayrete düşmüştür.

Bazı budalalar yolun uzunluğundan dolayı Hak Sübhânehû'nun uzakta olduğunu sanmasın! Çünkü O, yakındır. Hatta O [c.c.] kula kendisinden daha yakındır. Bilakis burada sözü edilen uzaklık idrak etme ve bilme itibâriyledir. Yoksa mekan ve mesafe itibariyle değildir. Dâirenin bitimindeki nokta başlangıcına en yakın olan noktadır. Ancak sırtı başlangıca ve yüzü başka tarafa dönük olursa başlangıca yakın olmasına rağmen oradaki varlığı uzaktır. Yaklaşması bütün noktaları aşmaya bağlı kılınmıştır.

Ey ok ve yay kuşanmış olan,
Av yakındayken uzağa atan.

Uzağa atan daha uzaktır,
Hem kendisinden hem avdan.

Uzaklığın sıkıntılarıyla denenmeyen tabii ki, yakınlığın kadrini bilmez. Allah'ın sanatı, en hayırlıdır. Selâm hidâyete tâbi olanların üzerine olsun.

---

[13] Neml, 88.

[14] Meâric, 4.

KELİME ANLAMI

71. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِى وَالسَّبْعُونَ Yetmiş birinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى جَنَابِ الْمَخْدُومْ زَادَهْ مُحَمَّدِ عُبَيْدِ اللهِ Mahdum zade Muhammed Ubeydullah'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِى بَيَانِ التَّمْيِيزِ Ayırmayı beyan hakkındadır** *(Neyi ayırmak?)* **بَيْنَ دَقَائِقِ الْمَوْهُومِ Mevhumun incelikleriyle وَبَيْنَ الْمَوْجُودِ اَلَّذِى هُوَ الْعَالَمُ Ki, o alemdir الْحَقِيقِى Hakiki mevcudun arasını اَلَّذِى هُوَ صَانِعُ الْعَالَمِ Ki, o alemi yaratan Allah'tır. ≻**

وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى En üstün misal Allah'a aittir اِنَّ النُّقْطَةَ الْجَوَّالَةَ Kuşkusuz dönen nokta اَلَّتِى نَشَأَتْ مِنْهَا الدَّائِرَةُ Ki, ondan daire oluşmuştur *(Nerede?)* فِى الْوَهْمِ Vehimde كَمَا اَنَّهَا مَوْجُودَةٌ فِى الْخَارِجِ Nasıl ki o nokta hariçte mevcut ise مَوْجُودَةٌ فِى الْوَهْمِ أَيْضًا Vehimde de mevcuttur وَلٰكِنْ وُجُودَهُ هُنَاكَ Fakat noktanın oradaki (hariçteki) varlığı بِلاَ نِقَابِ ظُهُورِ الدَّائِرَةِ Dairenin zuhur perdesi olmadandır وَهُنَا بِهٰذَا النِّقَابِ Burada (vehimde) ise bu zuhur perdesiyledir وَكَوْنُهَا مَوْجُودَةً فِى الْخَارِجِ Noktanın hariçte var olması لاَ بِمَعْنَى Şu manada değildir: اَنَّ لَهَا فِى كِلاَ الْمَرْتَبَتَيْنِ Nokta için her iki mertebede de وُجُودًا عَلَى حِدَةٍ Müstakil bir varlık vardır (anlamında değildir) كَلاَّ Hayır! بَلْ لَهَا وُجُودًا وَاحِدًا Bilakis noktanın bir varlığı vardır *(Nerede?)* فِى الْخَارِجِ وَالْوَهْمِ Hariçte ve vehimde هُنَاكَ بِلاَ نِقَابِ الدَّائِرَةِ Orada (hariçte) daire perdesi olmadan وَهُنَا مَعَ النِّقَابِ Burada (vehimde) ise perdeyledir وَهٰذِهِ الدَّائِرَةُ الْمَوْهُومَةُ İşte bu mevhum daire اَلَّتِى لَهَا ظُهُورٌ فِى الْوَهْمِ Ki, onun vehimde zuhuru vardır *(Nasıl?)* بِلاَ وُجُودٍ Varlık olmadan اِنَّمَا حَدَثَتْ (İşte bu mevhum daire) meydana geldi *(Neden sebep?)* مِنْ غَلَطِ الْحِسِّ Hissin yanılgısından sebep فَاِنْ جُعِلَتْ فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ مَوْجُودَةً Eğer, daire bu mertebede mevcut kılınır وَاُعْطِيَتْ Ve ona verilirse *(Ne?)* ثَبَاتًا وَاسْتِقْرَارًا Sebat, karar وَظُهُورًا بِالْوُجُودِ Ve varlıkla birlikte bir

zuhur (verilirse) لَخَرَجَتْ مِنْ غَلَطِ الْحِسِّ الْبَتَّةَ Elbette hissin yanılgısından çıkar وَصَارَتْ مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ Ve nefsül emirden olur وَتَرَتَّبَتْ عَلَيْهَا Ve onun üzerine gelir *(Ne?)* اَحْكَامٌ صَادِقَةٌ Geçerli hükümler فَلِهٰذِهِ الدَّائِرَةِ فِى الْوَهْمِ İşte vehimdeki bu daire için vardır *(Ne?)* حَقِيقَةٌ وَصُورَةٌ Bir hakikat ve bir suret فَحَقِيقَتُهَا هِىَ النُّقْطَةُ الْجَوَّالَةُ Dairenin hakikati dönen noktadır الَّتِى هِىَ بِهَا قَائِمَةٌ Ki, daire onunla kaimdir وَصُورَتُهَا هِىَ الدَّائِرَةُ نَفْسُهَا Dairenin sureti ise dairenin bizatihi kendisidir اَلَّتِى عَرَضَ لَهَا فِيهِ Ki, o daireye vehimde arız olmuştur *(Ne?)* ثُبُوتٌ وَثَبَاتٌ Sübut ve sebat وَهٰذِهِ الصُّورَةُ وَاِنْ لَمْ تَكُنْ Bu suret her ne kadar olmasa da *(Ne?)* عَيْنَ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ Şu hakikatin aynısı *(Niçin?)* لِثُبُوتِ اَحْكَامٍ مُتَمَايِزَةٍ فِيهَا Kendisinde farklı hükümler sabit olduğu için وَلٰكِنَّهَا لَيْسَتْ بِبَعِيدَةٍ Ancak o suret uzak değildir *(Neden?)* عَنِ الْحَقِيقَةِ Hakikatten وَمُنْفَكَّةٍ عَنْهَا Ve ondan ayrı da değildir فَاِنَّ الْمُتَخَيَّلَ بِهٰذَا الظُّهُورِ Çünkü bu zuhurla hayal edilen هُوَ الْحَقِيقَةُ O hakikattir ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اِنِّى اُورِى Kuşkusuz ben imada bulunuyorum *(Kime?)* لِغَيْرِى Başkasına *(Ne zaman?)* حِينَ اَذْكُرُهَا Onu andığımda *(Nasıl imada bulunuyorum?)* بِذِكْرِ زَيْنَبَ Zeyneb'i zikrederek *(Kimden imada bulunuyorum?)* عَنْ لَيْلَى Leyla'dan فَاُوهِمُهُ Böylece onu vehme düşürüyorum.

قَالَ حَضْرَةُ الشَّيْخِ مُحْيِى الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِىِّ قُدِّسَ سِرُّهُ Hz. Şeyh Muhyiddin ibni Arabi (k.s.) dedi *(Nerede?)* فِى هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamda *(Ne dedi?)* اِنْ شِئْتَ قُلْتَ اِنَّهُ حَقٌّ İstersen onun hak olduğunu söylersin وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ اِنَّهُ خَلْقٌ İstersen onun halk olduğunu söylersin وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ Ve istersen dersin ki: اِنَّهُ مِنْ وَجْهٍ حَقٌّ O, bir yönden hak, وَمِنْ وَجْهٍ خَلْقٌ Bir yönde de halktır وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ بِالْحَيْرَةِ Ve istersen hayrete hükmedersin *(Niçin?)* لِعَدَمِ التَّمَيُّزِ بَيْنَهُمَا İkisi arasında ayrım olmadığı için

يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ هٰذَا التَّمَيُّزَ بَيْنَ الْحَقِيقَةِ وَالصُّورَةِ Hakikat ve suret arasındaki bu ayrım وَاِنْ كَانَ فِى الْوَهْمِ Her ne kadar vehimde olsa da وَلٰكِنْ لَمَّا صَارَتِ الصُّورَةُ مَوْجُودَةً Fakat suret var olunca *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede *(Ne ile var olunca?)* بِاِيجَادِ اللّٰهِ تَعَالٰى Yüce Allah'ın yaratmasıyla وَحَصَلَ لَهَا فِيهَا Ve bu mertebede surete hasıl olunca *(Ne?)* ثَبَاتٌ وَتَقَرُّرٌ Sebat ve karar كَانَتْ مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ اَلْبَتَّةَ Elbetteki nefsül emirden oldu وَحَصَلَ لَهَا تَمَيُّزٌ Ve o surete bir ayrım hasıl oldu ki, مُطَابِقٌ لِنَفْسِ الْاَمْرِ Nefsül emre uygundur وَصَارَتْ مَوْجُودَةً خَارِجِيَّةً Ve harici bir varlık oldu *(Nasıl?)* بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ Gölge olma yoluyla فَاِنَّ وُجُودَ الصُّورَةِ Çünkü suretin varlığı كَمَا اَنَّهُ ظِلُّ وُجُودِ الْحَقِيقَةِ Hakikatin varlığının gölgesi olduğu gibi كَذٰلِكَ كَانَتْ مَرْتَبَةُ الظُّهُورِ Zuhur mertebesi de olmuştur *(Ne zaman?)* بَعْدَ حُصُولِ الْكَوْنِ وَالْوُجُودِ Oluşum ve varlık hasıl olduktan sonra *(Ne olmuştur?)* ظِلَّ الْخَارِجِ أَيْضًا Haricin gölgesi فَلَمَّا كَانَ التَّمَيُّزُ بَيْنَ الْحَقِيقَةِ وَالصُّورَةِ Hakikat ve suret arasındaki ayırım olunca *(Neye göre?)* بِحَسَبِ نَفْسِ الْاَمْرِ Nefsül emre göre بَلْ كَانَ خَارِجِيًّا Bilakis (aradaki ayırım) harici olunca اِمْتَنَعَ حَمْلُ اِحْدَيْهِمَا عَلَى الْاُخْرٰى Birini diğerine hamletmek imkansız oldu وَلَمْ تَكُنْ اِحْدَيْهِمَا عَيْنَ الْآخَرِ Ve biri, diğerinin aynısı da olmadı وَمَنْ قَالَ بِعَيْنِيَّتِهِمَا İkisinin aynı olduğuna hükmeden فَهُوَ لَمْ يَفْهَمْ O anlamamıştır *(Ne?)* غَيْرَ التَّمَيُّزِ الْوَهْمِيِّ Vehmi ayrımdan başka bir şey وَلَمْ يَثْبُتْ عِنْدَهُ Ve onlara göre sabit olmamıştır *(Ne?)* غَيْرُ الْاِمْتِيَازِ الْعِلْمِيِّ İlmi farklılıktan farklı bir şey سُبْحَانَ اللّٰهِ Sübhanallah قَدْ صَارَتْ مَرْتَبَةُ الْوَهْمِ Vehim mertebesi oldu *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ اِيجَادِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın yaratması sebebiyle *(Öyle yaratma ki,)* اَلْوَاقِعِ فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede vaki olan *(Vehim mertebesi ne oldu?)* خَارِجًا وَنَفْسَ الْاَمْرِ Hariç ve nefsül emir وَصَارَتْ مَا وَرَاءَ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ الْمُتَعَارَفَيْنِ Ve

bilinen ilim ve haricin ötesinde oldu وَلَمَّا صَارَتْ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةُ خَارِجًا Şu mertebe harice dönüşünce مُيِّزَتْ فِيهَا Orada ayrıldı *(Ne?)* مَرْتَبَةُ الْوَهْمِ Vehim mertebesi وَصَارَتِ النُّقْطَةُ مَوْجُودَةً خَارِجِيَّةً Ve nokta harici bir varlık oldu وَالدَّائِرَةُ النَّاشِئَةُ مِنْهُ Ve o noktadan doğan daire de سُمِّيَتْ مَوْهُومَةً Mevhum diye isimlendirildi وَالْعَجَبُ Ne tuhaftır ki, اَنَّ الصُّورَةَ الَّتِي هِيَ نَاشِئَةٌ مِنَ الْحَقِيقَةِ Hakikatten kaynaklanan suret وَكُلَّمَا فِيهَا حَاصِلٌ Ki, o surette bulunan her şey فَهُوَ مِنَ الْحَقِيقَةِ Hakikattendir وَلاَ انْفِكَاكَ لَهَا عَنِ الْحَقِيقَةِ اَصْلاً Ve suret için asla hakikatten ayrılmak yoktur قَدِ افْتَرَقَتْ عَنِ الْحَقِيقَةِ بِلاَ اخْتِيَارٍ (İşte bu suret) elinde olmadan hakikatten ayrılmış وَاُخْرِجَتْ مِنَ التَّوَهُّمِ اِلَى التَّحَقُّقِ Vehimden gerçeğe çıkarılmış وَصَارَ التَّمَيُّزُ الْوَهْمِيُّ خَارِجِيًّا Ve vehmi ayrım harici olmuştur يَنْبَغِي اَنْ يُلاَحِظَ قَوْلَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın (şu) sözünü düşünmek gerekir صُنْعَ اللهِ (Bu) Allah'ın işidir اَلَّذِي اَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ Ki, o her şeyi sapasağlam yapandır *(Nerede düşünülmelidir?)* هُنَا Burada حَيْثُ Çünkü (Allah) صَيَّرَ اللاَّشَيْءَ الْمَحْضَ Hiç olan şeyi yaptı *(Ne ile?)* بِقُدْرَتِهِ الْكَامِلَةِ Kamil gücüyle *(Ne yaptı?)* شَيْئًا عَالِمًا بَصِيرًا قَادِرًا مُرِيدًا Bilen, gören, gücü olan ve dileyebilen bir şey قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَكَابِرِ Büyüklerden biri dedi ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

جو كه او شد جشم كوش ودست وپاى Madem ki O olmuştur göz, kulak, el ve ayak
خيره ام در جشم بندى اى خداى Hayret ki, nedendir kulun gözlerini bağlamak?

فَاِنَّ رَبْطَ الْعَيْنِ اِنَّمَا يَثْبُتُ وَلاَ مَجَالَ لِرَبْطِ الْعَيْنِ (Burada) gözü bağlamaya imkan yoktur Çünkü gözü bağlamak sadece sabit olur *(Nerede?)* فِي مَحَلٍّ Bir yerde ki, يُرَى فِيهِ O yerde görülüyor *(Ne?)* غَيْرُ الْوَاقِعِ Olmayan *(Ne gibi görülüyor?)* وَاقِعِيًّا Oluyormuş gibi وَهُنَا قَدْ صَيَّرَ Buradaysa etti *(Ne?)* قُدْرَةُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah'ın kudreti *(Neyi?)* غَيْرَ الْوَاقِعِ Olmayanı *(Ne etti?)* وَاقِعًا Var etti وَجَعَلَ الْاَحْكَامَ الْكَاذِبَةَ Ve yalan hükümleri de kıldı

صَادِقَةً *(Onları ne kıldı?)* Ki, o hükümler bu mertebede idiler اَلَّتِى كَانَتْ فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Geçerli بَيْنَهُمَا وَالشَّيْخُ يَقُولُ بِعَدَمِ التَّمَيُّزِ Şeyh (Muhyiddin) ikisi arasında bir fark olmadığını söylüyor وَالْحَالُ اَنَّ بَيْنَ الْعَبْدِ وَالرَّبِّ Halbuki kul ile rabbi arasında مَسَافَةَ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ Elli bin senelik mesafe vardır قَوْلُهُ تَعَالَى Allah'ın (şu) sözü تَعْرُجُ الْمَلاَئِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْهِ Melekler ve ruh ona yükselir فِى يَوْمٍ Öyle bir günde ki, كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ Miktarı elli bin senedir *(Bu ayet nedir?)* اِشَارَةٌ اِلَى ذٰلِكَ Buna işarettir وَالشَّيْخُ بِنَفْسِهِ أَيْضًا Şeyhin kendisi de هٰذَا مُعْتَرِفٌ بِبُعْدِ الطَّرِيقِ Yolun bu uzaklığını itiraf eder وَلِهٰذَا قَالَ بِالْحَيْرَةِ Bu sebeple hayrete hükmetmiştir وَلاَ يَظُنَّنَّ الاَبْلَهُ Aptal kişi sanmasın *(Neden?)* مِنْ بُعْدِ الطَّرِيقِ Yolun uzaklığından *(Neyi sanmasın?)* اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ بَعِيدٌ Allah Teâlâ'nın uzak olduğunu فَاِنَّهُ سُبْحَانَهُ قَرِيبٌ Çünkü o yakındır بَلْ اَقْرَبُ اِلَى الْعَبْدِ Bilakis kula daha yakındır *(Neden?)* مِنْ نَفْسِ الْعَبْدِ Kulun nefsinden بَلْ هٰذَا الْبُعْدُ اِنَّمَا هُوَ Bilakis bu uzaklık sadece بِاعْتِبَارِ الدَّرْكِ وَالْمَعْرِفَةِ İlim ve idrak itibariyledir لاَ بِاعْتِبَارِ الْمَكَانِ وَالْمَسَافَةِ Mekan ve mesafe uzaklığı itibarıyla değildir وَالنُّقْطَةُ الاٰخِيرَةُ مِنَ الدَّائِرَةِ Dairenin son noktası اَقْرَبُ النُّقَطِ اِلَى الْمَبْدَأِ Başlangıca en yakın noktadır, وَلٰكِنْ لَمَّا جُعِلَ ظَهْرُهَا Ancak sırtı çevrilince *(Nereye?)* اِلَى جَانِبِ الْمَبْدَأِ Başlangıç tarafına وَوَجْهُهَا اِلَى طَرَفٍ آخَرَ Ve yüzü de başka tarafa (çevrilince) وَقَعَ وِجْدَانُهُ (Başlangıcı) bulması oldu *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ قُرْبِهِ مِنَ الْمَبْدَأِ Başlangıca yakın olmasına rağmen *(Ne oldu?)* بَعِيدًا Uzak وَمَرْبُوطًا بِطَيِّ جَمِيعِ النُّقَطِ Ve bütün noktaları geçmeye bağlı (oldu) ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اى كمان وتيرها برساخته Ey ok ve yay kuşanmış olan صيد نزديك تودوراندا خته Av yakındayken uzağa atan هركه دور انداز تراودورتر Uzağa atan daha uzaktır ازچنين صيداست اومهجورتر Hem kendisinden hem de avdan

نَعَمْ مَنْ لَمْ يُقَاسِ Evet göğüs germeyen kişi *(Neye?)* شَدِيدَ الْبُعْدِ Uzaklığın şiddetine لَا يَعْرِفُ قَدْرَ الْقُرْبِ Yakınlığın kıymetini bilmez مَا صَنَعَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın yaptığı فَهُوَ خَيْرٌ O en hayırlısıdır وَالسَّلَامُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...